

UR NAPI

6.

PREDIKÁTZIO

MELLYET

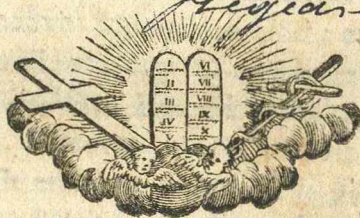
KETSKEMÉT VÁRASSÁBAN

MONDOTT

HARSÁNYI ISTVÁN

PLEBÁNOS, és V. ESPERES

*Conventus
Regiarieus*

PESTHEN 's POSONYBANN,
PATZKÓ FERENTZ' BETŰIVEL.

I 7 9 2.

Vége szakadna könnyen a' versengésnek, ha mind igiretét, mind rendelését ezen ajándéknak az igazságnak, nem tulajdon értelmünknek értékére vetnénk. Hogy világosan lássuk, mi igéretetik szent Jánosnál a' hatodik részben szükség észre vegyük, hogy három szakaszra osztatik e' rész: a' húszon ötödik versig. szól az öt kenyérről, mellyel buzgó halgatóit, szám-szerént, mint-egy öt ezeret meg-vendéglé Urunk a' pusztaban. Más napra kelvén, sokan járulának Jészushoz a' Zsidók közül, kiket ő e' testi, tsudálatos eledelnek alkalmatosságával, más nemesb', lelki eledelnek, úgy mint a' hitnek kívánságára, keresésére ébresztett. Tart ezen eledelről a belzéd az ötven ket-tödik versig. Jól érték a' Zsidók, hogy Mesiásnak álléttya magát Jészus; azért öszve verik őtet Móféssel, mivel közönséges tudomány vólt ez közöttök: a' mint az első Goel (szabadító) úgy a' második, mint Móses, úgy a' Mesiás. Nagy jeleket láttak Jészustól, nagyobbakat olvaftak Mósesről: ez több hat száz ezeret taplált a' pusztaban, és pedig negyven esztendeig; Jészus csak öt ezeret, és egyszer; közönséges kenyerekkel ez, égből szállott mannával Mózes. Ezen okoskodásokra mondá Jészus: Onnan felől adatott ugyan a' Móses kenyere a' manna, de még-sem mennyei kenyér az, az-én mennyei Atyám adott néktek igaz mennyei kenyeret, melly éppen az Isten-ségnek tronusából szállott alá, ön maga szülőte fiát; szükség ebben hinni, ki élni akar; ez igaz

eledele a' Léleknek. De kevés ezen eledele az én fzeretetemnek, azt-is fogom adni, mellynek árnyéka, figurája volt Atyáitoknak tsudálatos kenyere a' manna. *Panis, quem ego dabo Caro mea est*, (a) a' kenyér mellyet én adándó vagyok az én testem, e' felől szól a harmadik szakasz.

Bötü fzerént olly világos, ezen szóknak értelme, hogy éppen agyvelő nélkül volna, ki azt nem-értene. Némelly nehezségek, Meg-foghatatlan dolgok vitték arra Zvingliust töb' másokkal, hogy itt *tropicus*, által tétetett értelmet keresnének: a' Test, eledele nevezeti alatt a' hitet, Isten igéjét értenék; a' vér alatt az Úr halálát; a' kenyeret pedig, és bort tsak jelnek, és figurának hirdetnék. Sokan nagy buzgósággal követik, és vítattyák mai napig-is e' tudományt. Az egy-ügyű, a' bötü-fzerént-való értelmet mi. Ellenkező e' két tudomány, hibás tehát azok közül egyik.

Mellyik legyen az, meg-mutattya annak szava, ki azt rendelte; azoknak hite, kikért rendelte. Világosban: Soha nem vólt igaz Isten fia a' Názáreti Jépus, ha a' manna helyet testét nem adta. „Soha nem-vólt igaz jegyese, Szent-egyháza a' Jépusnak, ha, tsak jele az Úr testének, vérének az Úr vatsorája.“ E' kettős rikkelly fogja határozni beszédemet. Erősíteni fogja mind kettő hitünket, ébrefizteni buzgóságunkat; éb-

refztheti az ellenkező félnek-is serénységét arra, hogy a' gyermek téjjel bé-szopott tudományon olly bátorsággal ne nyugodjanak, hanem *scrutentur*. Mind kettő nem ellenkezés, gyűlölség böstetelenség szerzésre, hanem igaz lelki hasznunkra.

Te ó mennyei mindenható Mester! öntsd belém-szent malasztodat, hogy hasznosan, igazán szóllyak, öntsd halgatóimba, hogy gyümölsősen hallják befzédemet.

Első Rész.

Kezdetétől-fogva Urunk születéséig tele volt arnyékozó jelek, homályos figurákkal a' világ, mellyek mint annyi húzások ábrázolgatták a' következő Mefsiásnak tisztit, 's méltóságot; ösmértető jelül, másolhatatlan bizonságul, mint annyi tsalhatatlan zálogát adta ezeket a' nagy Isten, a' végre: hogy könnyen reá ösmérhessen a' világ arra, kiben látni fogja bé-tellyesedni e' jeleket, bé-tellyesétetni az árnyékokat; könnyebben el-hinné, hogy valóban Isten fia az, ki így váltya-feltselekedetivel azokat a' mikért kezes lön az Isteni igafság. Soha én, soha más józan elme bé-nem venné mint Isteni tudományt a' Krisztus Jé-fusét, soha ötet Isten Fiának nem ösmérné, imádná, ha a' Mefsiás felől irott Prófetiákat, jeleket bé-nem tellyesítette volna; ha a' régi üres árnyékok, ő utánna-is tsak pusztá árnyékok maradtak volna. Mert ki mondaná hogy fel kelt, viradott

dott a' nap, ha most-is éjjeli homály borítaná a' földet?

Meg-ösmérte ezen kötelességét Jésus, azért mondja: *veni adimplere*, bé-telleyeséteni jött az írásokat, és pedig úgy, hogy *jota unum, aut apex unus non prateribit*, egy pont sem-maradhat-el annak telleyesetéséből. A' kereszten-is, mint egy pontról pontra meg-rostálgatta, vizsgálta a' jeleket, jövendöléseket, ha ugyan bé-telleyesedtek-e? látván, hogy meg-löttek mindenek, ki-adá Lelkét. Így okoskodunk ebből: eleget tett Jé-fus minden-jövendöléseknek bé-töltött minden ár-nyékozó jeleket, üres figurákat; ő tehát való-ban az igirt Mefsiás. Nem-töltött, ném telleye-séthetett valamit? vagy álnok tsalárd, vagy hoz-zánk hasonló tehetetlen ember, nem Isten fia.

Figúra, jel volt Noénak bárkája, melly nyóltz lelket szabadétott a' közönséges veszélytől, bé-kellet-e' ezt az Új Noénak telleyeséteni, a' figúra helyett figurátumot, a' jel helyibe a' jelentettet szükség volt állatni. Meg-lön: Bárkát emelt, az Anya-lzert-egyházat t. i. egy volt amaz, egy ez-is; el-veszett, ki azon kívül volt, örökre vész ki ezen kívül találtatik, látszafson bár a' fén-hé-jazó tudománynak akár melly magafságú hegyén lenni. Ki-szabadétotta Móses Egyptom rabságá-ból Israel fiait, által-vitte a' veres tengeren; fi-gúra volt, mellyet a' második *Goelnek* szükség volt tökéletesben telleyeséteni; meg-is lön: mert ez nem egy nemzetet, hanem egész világot meg-

szabadította. Figúra volt a' réz kígyó. Figúra Jónás, más töb' számtalanok, mindenek bétellejesedtek, és mivel bétellyesedtek, igaz *figúratumnak*, példázottnak ösmérjük Jést a' Mária fiát, és néki térdet hajrunk, mint élő Isten Fiának.

Nem lelhetett Figúrát az igaz Kereszténység tizen öt száz esztendeig melly bé nem tellyesedett volna; egyre találtak a' tizen-hatodik században némelly hivalkodó, vakmerő elmék, melly a' Zsidó árnyékban, régi jelengető állapottyában maradt, az ő tudományok szerént.

Figúrájavólt a' manna, amaz égi eledel, mellyel Israel fiait táplálta Isten a' pusztában, azon eledelnek, mellyet hajdan adandó vala a' Világ Üdvöztöje népének. Hogy ez igaz figúrája annak, Urunk szavai bizonyítták szent Jánosnál, és velünk edjűtt azt a' Református Urak-is vallyák köteles volt tehát ezt-is bétellyesíteni, a' figúra helyett *figúratumot*, a' jel helyibe a' jelentett dolgot állatni a Krisztus Jébus, másként egy jöta, és igen nagy maradna ki. Üressen hagyta pedig, és régi példázó árnyékában, ha igaz a' Reformált tudomány az Úr Vatforáról. Így okoskodunk: Jele, béllege, perséttye az Ur Testének az a' Kenyér, melly az Ur vatforájában adaik; Jele, béllege, perséttye ugyan ennek a' zsidó manna. Jel ott, jel itt; persét, bélleg ott, ugyan azok iten-is, meg egyez mindenekben; abban is tehát hogy a' minemű Üres az, olyan ez, héjános, következendőnek jele az, ez-is tehát;

hát; talám ugyan nem már valami következendőnek, hanem elmúltnak.

Nagy, mondjátok, a' külömség. Távúl a' mi tudományunk szerént az Úr Vátforájától a' zsidó üresség; mert noha Kenyér, és bor a' mi adatik jelül, de a' jelentettet, a' figurátumatis veszük hittet, és lélek szerént Szerettem atyámfiái! szent Pál már régen megelőzte ezen feleteret, midőn mondotta: *eandem escam spiritalem manducaverunt*, (b) hogy az Atyak-is azon lelki eledelt ették, és azon Italt itták, mellyet mi; mert: *bibebant de consequente eos Petra Petra autem erat Christus*. Ittak az őket követő Kösziklából, a' Köszikla pedig Krisztus vala. Ette tehát, és itta a' zsidó fok száz esztendőekkel előb' azt, és azon módon, a' mit, és a' mint Ti: még is tsak üres figura az ő mannája, melly helyett figurátumnak kellettett bé-jönni; olly héjányos tehát a' Tiétek-is.

Nem nagy külömség, hogy mint következendőt várta azt, a' zsidó, mint voltat imádod, veszed Te. Mert valamint reánk, úgy reájok is szélezott Urunk midőn mondotta: *beati, qui non viderunt: & crediderunt*, (c) boldogok, a' kik nem láttak, és hittek. A meg-igirtet eleven hittet várni, az el jöttet azzal fogadni imádni mi külömség? Mondom én: talám nagyobb érdemű volt azoknak hite, mint a' miénk. mivel mi fontosb

okokkal, világosbb jelek, tsudákkal győzette-
tünk-meg. Ők *pondus diei*, & *æstus portaverunt*.
Mondhatom azt-is: nagyob' érdemű, nagyob'
bötsületre méltó a' zfidó manna, mint a' Refor-
mált Úr vatforája. Egyenlő mind kettő arra-néz-
ve: hogy mint ez, ugy amaz jele a' Kriftus Tes-
tének; de amaz angyali kezekkel készítettett,
égből adatott, itt a' kenyér egy aszfzonymnak ké-
szitménye; fok tsudákkal nemesítettett az, *Me-
moriam mirabilium* (d) a' mint Dávid mondgya;
egyéb tsudát nem találunk itt hanem azt, hogy
fok nemesb' elmék, nagyob' lelkek-is kapnak e'
héjános ürességen.

Ha, tsak ollyan hittel-való eledelt akart ad-
ni Kriftus Urunk az ő hiveinek, ugyan mi újsa-
got, mi különös ajándekat adott? Minek mondja
dabo adandok? hiszem már azt el-vették régen
az attyák; hiszem már két esztendeig ették ezt
az előtt az Apostolok, a' kik hitték, hogy ő a'
Kriftus, a' meg-testesült Isten Fia; ezen hitről
mondatik pedig: *Crede, & manducasti*, hídgyed,
és etted. Ha így akarta eledelünkre hagyni Te-
stét, ugyan miért hagyta volna veszni a' Kafar-
naitákat, el állani a' Tanítványokat? mondotta
volna: a' mint Atyáitok a' mannában, ugy fog-
jatok ti-is enni a' borban, és kenyérben. *Crede-
& manducasti quid paras dentes, & ventrem?* ne
fogadat, ne gyomrodát készítsd, hidd, és etted;
foha

foha így meg-nem ütköztek volna; el-állottak; még-is meg-marad sententiájában: Az én Testem bizonytal étel, és ha nem eszitek azt, nem léfzen élet bennetek; ennetek-kell azt, és nem úgy amint ették a' ti atyáitok; hittel ették azok, nem úgy parantfoltatik nekünk, ha azokkal meghalni nem akarunk; hogyan tehát?

Ette a' Zsidó a' mannát, és ha vétkes, ha gonosz lelki ösmérettel ette-is ki meri mondani, hogy vétett az Úr teste ellen, hogy itéletet vett, noha *eandem escam spiritalem*, azon lelki eledelt ette? vét a' Keresztény, itéletet, kárhozatot vész, ha vétkeffen járúl ezen eledelhez; többetvesz tehát, vagy ha nem többet bizony másként a' Keresztény mint a' zsidó, hittel vette az, valóssággal tehát ez. Szabad nekem, ha több halálos vétekben vagyok-is ajtatofan elmélkedni az Úr Testefülése, szenvedése felől; szabad eleven hitre gerjeszteni magamat, *Credo, & manducavi* részt veszek már így lelki képen a' mennyei eledelből; még-is ki karhoztat engem, hogy vétek az Úr Teste ellen? ha mingyárt ezen elmélkedés között a' kenyeret, és a' bort veszem-is, megemlékezem az Úr Vátförájáról, hiderem az ő halálat? De bezzeg, tsak egy vétekkal terhelve lévén járúllyak-is amaz titkos szókkal törvényes Pap által meg-fzentelt, készült eledelhez, *Reus sum Corporis*, (e) vétek az Úr Teste, és Vere ellen.

Igaz

Igaz Isten Fia a' Jéhus, bé-töltött mindent jeleket, figurákat, nem maradt tehát az új Testamentomban is merő jel, bélleg azon új mennyei kenyér, mellynek példázó jele, béllege volt az atyák mannája. (f) 'Tevagy a' Krisztus az élő Isten fia, mondá hajdan Péter Apostol Jéhusnak; minden *tropicus* gánts nélkül bé-vette e' nemes valás tételt az Apostoli kar, bé-veszi minden keresztény: nem meri senki mondani, hogy ezen ige: és vagy annyit téfzen mint *significas* jelentesz. Mondja Krisztus: Caro mea vere est cibus, (g) az én testem bizonyval étel, *hoc est Corpus meum*, (h) ez *vogyon* (így esik bőtü szerént a' magyarázat; nyelvünk tulajdonfága szerént alatomban értődik *az est*) az én testem; és ime itt a' *tropus*, által tétetett értelemhez futnak a' Reformátusok, nem tudom mitsoda dísztelen, vagy lehetetlenlégről, meg ijedvén; mintha nagyob' illetlenség, vagy lehetlenség volna a' kenyérnek, mint az Igének testé lenni? Holott pedig maga protestál minden *tropus*, figura, példas, homályos beszéd ellen ugyan azon vátfora alkalmatosságával, a' Krisztus Jéhus. Mit javál mást a' józan értelem is? Testamentomot tett a' halálra fíerő Jéhus mint kegyes atya; okosan bána-e egy Atya, ha tudva, kész akartva olly homályos szókkal tenné testamento. mást mellyet épen könnyen több ellenkező ér-
tel-

(f) Math. 16. 16. (g) Joan. 6. 26. (h) Math. 26. 26.

telmekre leheffen magyarázni? Sákramentomot rendelt azon igékkel Urunk, mi dolog volna illy szent felséges titkot metaforás homályba keverni? nem találunk az ó, nem az Új Testamentom Sákramentomi rendelésiben illy homályt, mért keresnénk hát itt egyedül?

Békéltető áldozatot mutatott bé a' Krisztus Jéhus a' Kereszt fán, a mint szent Pál bizonyította. (i) A' vólt illyen áldozatról régen a' parantsolat, hogy egyen a' meg áldozott baromnak húsából a' zsidó, ha hasznát akarná venni, gyűmölsét érzeni áldozattyának. Ismét figura ez, bé kellett annak pont szerént tellyesedni, ha ismét kérdőre nem akarjuk venni Krisztus Istenségét; valósággal részt kell tehát vennünk ezen új áldozatból. Nem vehetünk úgy mint a' Káfarnaiták gondolták, Krisztusnak felkontzolt húsat mert így *Caro non prodest quidquam*, (k) nem használ semmit e' test *spiritus est, qui vivificat*, Lélekkel elevenítettett Testét kell vennünk annak, ki mi érettünk áldozat lön. Ismet: nem elég csak test szerént hozzánk vennünk Urunk testét; szükség tiszta legyen lelkünk, világoskodjon abban az eleven hit, égjen a' szeretet; tapasztnálni fogjuk, hogy eleveníti lelkünket a' lelki eledel. Mint régen, úgy hibazik fokokban mostan is e' készület, azért közöttünk is *multi*

(i) Colos. 1. 20. (k) Joan. 54. 63.

imbecilles, & dormiunt multi, (l) fok az erőtlen, fok az aluszékony.

Olly fontos okoskodás az emlétett, mellyből ki-nem gázolhatott Kálvin János, azért kénrelenéttetett ezeket mondani, irásba hagyni: *Penetrat ad nos caro Christi, vere substantia carnis suæ, & sanguinis sui animas nostras vivificat.* (m) Hozzánk jö bé-hát a' Krístus Teste bizony, valóság-gal az ő testének állattya, mi vólta vérének eleveníti a' mi lelkünket. Mi tartóztat hát, hogy ellene mondván vakoskodó értelmünknek együgyű szívvel bé-ne vegyük Urunk mondását, testamento-mát bötü-szerént? mért üreséjtyük magunkat e' nagy jótól, és vísza-rérünk a' Zsidó üres, példázgató jelhez? talám a' fok titkok, tsudák melyek itt el-vannak rejtve, 's meg-nem foghatunk? Hallyátok ismét, mit mond e' felől Kálvin emlé-tett könyvének tizedik szakaszában: *Hic, qui non sentit multa subesse miracula, plusquam stupidus est*: Igen ostoba, ki itt fok tsudákat nem ösmér, *stultum est ejus immensitatem modo nostro velle metiri*. Bolond-volna, ki az ő véghetetlenségét maga mértékére akarná venni. *Quod ergo mens nostra non comprehendit, concipiat fides*. A' mit tehát meg-nem-fog a' mi elménk fogja-meg hitünk. Nem mutattok semmi tsudát a' magatok vatsorájába; mert bizony az üres jel, bélleg, petsét, ha min-gyárt a' Királyé-is, tsak jel, béleg; de mihelelt értelmünket ki mondgyuk a' vatsora felől, már

tusakodik az értelem, már kiáltotok ezer quomodott? és ezzel is meg-vallyátok, hogy bizony inkább edgyez az Úr rendelésével a' miénk, mint, tiétek, mellyre sem én, sem ti egy quomodót sem mondotok; nem a' kafarnaita; sőt mondgya mai napig-is a' zsidó: azt, és úgy ették az én Atyáim a' mit, és a' mint ti, ha Mefsiás a' Mária fia. Mefsiásnak vallyuk, imádjuk mi azt, kinek kötelelsége vólt bé-tellegesíteni mind azokat, a' mik ő felöle írva valának; valóságot rendelni a' képzelő árnyék helyett; kötelelsége szerént bé-is töltötte mind ezeket. Testét, vérét adta tehát, nem üres jelet, béllegét, mert így üres volna ön maga-is az Istenségtől. Így hitte ezt szünet-nélkül az ő szent-egyháza; ha pedig csak jele, béllege az Úr Testének a' vatsora, soha igaz Jegyese, szent-egyháza nem-volt a' Krístus Jéfusnak. Látsuk ezt bővebben.

Má s ó d i k R é s z.

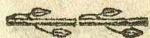
Az Ekklesiát szent-egyházat tulajdon vérével nyerte szerzette-meg a' Krístus Jéfus, a' mint az Írás mondya. Az aluvó Ádámnak oldal tsontyából épült az ő Jegyese Éva; el-aludt a' keresztnek kemény nyoszoláján a' második Ádam, a' hol meg-nyitá az ő oldalát a' vitéz; akkor szülte, nyerte ő-is Jegyesét; mert ekkor önté utólsó tsöp vérét annak váltságaért; ekkor tsordúlt ki amaz élő kútból az életnek vize. Megígérte
ked-

kedvesének a' hiv Jegyes, hogy világ végezetéig vele leend, és olly segítő erővel, hathatós malasztal, hogy azon pokolnak kapui soha erőt nem vesznek. Ez oszlopa, erőssége az igazságnak a' mint szent Pál mondgya. Ez mester, és bíró minden kétséges tudományban; ennek ítéltere igazít Urunk; ha ki ezt nem hallya, olyan mint a' pogány, és Publikánus. Ki terjedett széles e' világra ezen Ecclesia, mindenütt egy szájjal egész a' tizen hatodik századig tanította az, hogy nem üres jelt, petsétet adott a' mennyei völegény midőn mondotta: vegyétek, egyétek, ez az én Testem, vérem. Mint szájjal, úgy írásokkal-is vallyák, és nekünk által adták e' tudományt annak kormányozói, tanítói. Lépünk azoknak bizonyságira. Kevésen, de olyanokat emlétek, kiket a' Református Urak-is bé-vesznek, tisztelnek.

Légyen első szent András Apostol. A' bálvány áldozatra kényszerítettven ez a' pogány bírótól imigyen felele, a' mint írásban hagyták tanítványi: Én a' mindenható Istennek naponként áldozom a' makula-nélkül-való bárányt, melly midőn igazán meg-áldoztatott, és valóban annak húsa vétetett a' néptől, egészlen marad, és elevenen. (Szerentséd szent Férfia! hogy áldozaton jelen nem-volt egy valaki az új tudománynak hirdetői közül, másként a' bálványozó tsúfpiszkot alég kerülhetted volna-el. Azt, úgy áldozzuk mi, a' mit te, és mint te, 's gyakran így

pisz-

piszkoltatunk; gyakran sűrű, és iszonyatos átkok egész gyülekezerek hallattára, e' még világosodott, ki pallérozot világban-is szóratnak olyanok fejére, kik amaz áldozat nélkül-való vallásból által lépnek arra, melly a' te példád szerént naponként áldozatól mutattya azon Bárányt, mellyet te. De, had átkozódjon, piszkolódjon akárki; nem mondunk mi átkot vissza, nem piszkolunk senkit, hanem szivből kívánnjuk reájok az Úr áldását.

Igazán ette a' nép testét a' meg-áldozott báránynak, nem árnyékát, jelét, petséttyét tehát. Mert a' mint igazán meg-nem töltene az üres, éhes gyomrot a' képzelt le rajzolt vendégfég, úgy igazán nem elégíti az üres lelket, nem táplállya üres jele a' Jéhus Testének. Atyámfiai! egyenesen a' Jéhus oskolájából jött-ki ezen Apostol, azt tette, tanította, a' mit tanúlt *Vere Sacrificavit quotidie*, valósággal áldozatul mutat-ta-bé Istennek naponként a' Bárányt; valósággal ette ennek Testét a' nép. Ugyan, ha illy világos vallás-rételt találnátok valamelly Apostolnak életében, mit mivelnétek?

Szóllyon szent András Apostol-után szent János Apostolnak Tanítványa Ignátz az Antióki Püspök, és nemes mártyr. Így ír ő Smirna lakosához a' maga üdejében lévő eretnekekről: *Eucharistiam, & oblationes non admittunt, quod non confiteantur Eucharistiam esse Carnem Salva-*

toris, quæ pro nobis pasta est. (n) Bé nem veszik az áldozatokat, az Eukaristiát (oltári szentléget, mivel hogy ezt nem-vallyák Üdvöztünk Testének lenni, melly érettünk szzenvedett. Azoknál találhattya az Új tudomány régiségének fundamentomát, erősségét, kik ellen ír e' nagy bajnok; de vegyük észre, hogy azokat *Hæreticos*nak nevezi; kissebbítő, e' nevezet előttetek, előtttem is: visgálljátok-meg, nem illett e' ő titeket-is ama censer veszővel: bé nem veszik az áldozatot, nem vallyák Úr Testének lenni az Eukaristiát? hát úgy.

Szent Ambrus *L. 6. de Sacr. C. 1. írja: sicut verus est Dei Filius Dominus noster Jesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, ita vera caro, quam accipimus.* Valamint igaz Isten Fia a' Krisztus Jézus mi Urunk, nem mint az emberek a' malaszt által, úgy igaz teste az, mellyet veszünk. Nem igazán, hanem csak *tropice*, figura, jel-szerént Teste a' Krisztusnak, mellyet veszünk? tehát Krisztus sem igazán Isten fia, hanem csak jele, képe az Isten Fiának, Hová jutunk, ha igaz e' szent Atyának tudománnya? igaz pedig, mert azon üdőben elt mellyet tisztának vallanak közönségesen mindenek.

A mint szent Ambrus, Ignátz, úgy szóllott a' második században szent Justin, a' harmadikba Tzyprián, negyedikbe Jerusalemi Tzyril, Jeronimus

nimus, Basilius, Krysoftomus; ötödikbe Szent Ágoston, kik egyenlő szóval azt vallyák: hogy mind addig közönséges Kenyér ez, még Urunk szavaival meg-szenteltetvén a' Kenyér Testé, a' bor vére változik, ámbár szemünk izlésünk nem mást tapasztal, hanem kenyeret, és bort. Vége nem volna, ha ezeknek, és más Atyáknak szavait egyre halmoznám. Nem álléthat az ellenkező fel vallamelly nevezetes atyát, gyülekezetes atyát, gyülekezetet, melyet minden erőszakos, figurás magyarázat nélkül bizonyossággul hívhatna. E' volt alhatatosan tudománya a' közönséges Anya-szent-egyháznak.

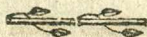
A' kilentzedik század szülte Erigena Scotus Jánost, ki Urunk testelését, és az Oltár titkát külömféle tévelygő tudományokkal merte ferőztetni; kevés volt ki eszelősködését követné; nem volt szükség e' tévelygésnek ki tiltására a' gyülekezet, önként fel-gerjedett az ellen a' nép, melly egy vízkereges eszü embernek ta-álmányira figyelmezní sem akart, híven ragaszkodván ahhoz a' mit kilentz-száz esztendőkgig tartottak, tanítottak ősei. Hinkmár a' Rémi Püspök üzteki ezt; Angliában futott, és lappangott. A' tizen-egyedik században Beréngárius Andegavi Esperes merte tagadni jelenlétét Urunknak a' Sacramentomban először, azután vallotta ugyan, hogy jelen nagyon de a' kenyérrel egyetemben; és így úrat nyesett a' két protestans tudománnyra; de ugyan tsak vízta húzta szavát, kárkoztatta té-

velygő tudományát. Ezek a' kiket tudunk, kik e' titkot vakmerőül bátorkodtak felfezgetni, és abban meg-botlottak. A' tizen-hatodik század fűltte végre azon leleményeket, melyeket most nagy része követ Európának.

Igy okoskodgyunk: Tizen öt száz esztendő-kig széles é' világon ki-terjedett Anya-szent-egyház azt tanította az Ur vatforáról: hogy ott Teste, vére valóban jelen van; a' kenyér Testé, a' bor vére változik, valóban véterik a' hivek-től. Ez ha tévelygés vagy épen bálványozás, kezdetétől-fogva tévelygő bálványozó volt az egész Ecclesia: nem volt tehát Jegyese Krisztus-nak; erőtt vettek azon pokolnak kapui; nem igazságnak oszlópa erőffége, hanem a' tévelygés-nek', bálványozásnak boldogtalan mestere.

Szerentsétlen magyar őseink! titeket Isten első Királyunk fáradozási, könyhüllatási, böjtölési-által csak arra hozott, hogy el hagyván a' pogány bálványt, másnak imádására által-lépnétek, és tsúfollabban vesznétek. Te boldogtalan, nem már szent István! égész örökre, mint bálványozó hitnek Apostola. Te Imre! az öt bolond szűzekkel ki rekesztettél a' menyegzős házból, a' külső fetétségre vettettél; mert mint atyád István, úgy te-is azon hitet vallottad, melyet Róma; gyakoroltad a' minden-napi szent áldozatokat, vallottad, hogy nem figura, hanem valóság az Ur vatforája; imádtad a' kenyér szine alatt el-rejtett Isten Fiát. Mit használt néked annyi

csudákkal tündöklenni László? Mit használ, hogy holt tetemid angyali szolgálattal tiszteltettek, s' Nagy-Váradra vitettek? örökre vesztél mint az oltár titkának imádója, mint Máriának különös tisztelője, mint bálványozó. El vesztetek mint kedves Királyink, öseink, kik a' Mohácsi fírlamas veszéllýig meg-haltatok, melly után kezdett ez új fény tündöklenni országunkban. Haj borzasztó ítélet! de külömbet nem hozhatok azok, nem mi felölünk; ámbár szóval mondjátok-is, hogy üdvözülhet a' Pápiſta; nem: mert usyan hol találtok helyt menyországban a' bálványozóknak? holott írva vagyon: *nihil coinquinatum*, hogy oda senki nem botfáttatik, ha csak leg-kisfeb' piszokkal vagyon-is motskolva.

A' mit országunkról, azt kell mondanotok széles e' világnak minden Keresztény országról, mert mind ezek egy Hiten voltak Romával, és vallották: hogy valóban jelen az oltár titkában a' Kríſtus Jéſusnak Teſte, vére a' kenyér, és bor színe alatt. Szent Pál Apostol-is maga Hitének mondja a' Romaiakét, és hogy ez egész világon hirdettetik, bizonyította. Kiki láttya hova mennénk, ha tovább akarnánk ezen Argumentomat fészegetni.

El szakasztá Photiusnak vágyalkodása Romától a' napkeleti Anya-szent-egyházat; kiki tudja, minémű villongásra, gyűlölségre gerjedett ez amaz ellen, el-nem mulatott semmit irásban tenni a mivel amaszt piszkolhatta. Soha még-

is a' bálványozást szemére nem hányta, főt az-
 zal szentül mai napig-is vallya, hogy valóban
 jelen Krístus Teste, és vére az oltár titkában;
 mint mi, ök-is naponként mutattyák az Úrnak a'
 szent áldozatot. Probálták eleitek ezekkel az
Uniot egyesülést, de haszontalan. Dorgáló Le-
 véllel felelt Jeremiás Constantinápolyi Pátriárka
 1574. esztendőben azoknak, és írta: hogy nekik
 igen visza tetzik a' mit a' Vatsora felől tanitta-
 nak. A' Katolika anya-szent egyház tartja, hogy
 a' *Consecratio* által a' Kenyer Testé, a' bor
 véré változik. Ugyan ilyen választ vettek az
 örményektől 1666. esztendőben. Ezt tanította,
 tanította a' nap-keleti, nap nyugotti, ezt tizen
 öt száz esztendeig széles e' világon az egész Ec-
 clesia.

Reformátusoknak mondjátok magatokat; szép
 név! mert annyit térszen, hogy az első arany
 üdöknek a' Híret, és erköltsöt illető tiszta tudomá-
 nyához reformáltátok magatokat; szüntelen
 munkálkodott ebben a' mi Ecclesiánk-is, hogy
 viszsa térjen hiveibe azon drága üdöknek szép er-
 költse, buzgosága; csak a' Trienti szent gyüle-
 kezet fáradozást tekéntsük. Kérdelem már en-
 mellyik szakulumhoz reformáltátok tudományto-
 kat, erköltstöket? A' három elsőhöz e'? ott a'
 tudomány az volt: jelen Krístus Teste, és Vére
 a' Kenyér, s' bor színe alatt, valóban vétetik,
 mivel valóságot kellett rendelni a' Messiásnak
 az árnyékos képek, figurák helyibe; ti jelt mu-

tat.

tattok. Ott naponként mutatott Istennek áldozatul a' bárány; valóban vétetett teste a' néptől, ti ezt mesének, bálványozásnak, nem csak régi-eb könyveitekben, hanem mostani beszédeitekben-is mondjátok. Ott az erköltsben a' tisztaság ő szinte együgyűség. Isten parantsolatának serény őrizete; ott ha valaki emberi gyarlóságból meg-efett, nyilván-való sanyarú penitencia-által mosta vétkét, sőt még az ártatlanok-is bűjtölésekkel, testi öldöklésekkel sanyargatták magokat, hogy ki-pótollyák azokat, a' mikben még héjános ő benne a' Krisztus szenvedése; nézzétek a' szűzeknek seregét, olváffátok azon üdőknek egész történetit; illy erköltsökre, sanyarúságra törekediké reformatiótok? nézzétek ismét ennek kezdetét, vizsgáljátok-meg: ugyan mi ok vonzott részetekre olly kevés üdö-alatt annyi világi, és fel-szentelt személlyeket? a' sanyarúb', tisztáb' életé? és ön magatok hozzattok ítéletet.

Nem úgy atyámfiak! vegyétek-bé a' régi tudományt, mellyet a' mi őseink, az egész világon ki-terjedett Anyaszent egyház tartott mind erköltsre-nézve, tartsuk azt hiven, törekedjünk erre serényen és így velünk edjött igaz Reformátusok lésztek. De szólhatok én, mit használ, ha a' nagy Isten nem indet? *Fides est donum Dei*, Istennek ajándéka a' Hit, ott zörgeffetek. Rettenetes dolog volna a' Religio miatt veszni, melly egyetlen egy eszköze az üdvösségnek. Mivel annyi féle az, és pedig egymással ellenkező a' főb'

ágazatokban-is méltán kérdőre vehettyük, méltán vizsgálódhatunk, szemeskedhetünk; mert az Úr színe előtt senkit meg-nem igazít ama felelet: ebbe születtem. Azért adatott ész minnyájunknak hogy azzal leg-inkább a' dologban éllyünk, mellytől függ, bódogtalan örökké-valóság unk; intlek azért ismét Urunkkal. Scrutamini, vizsgállyátok az irásokat, a' régiséget, az okokat: mert van a' lelki üsméretnek is nyugodalma, békeffége, mellyről mond-hatni: *Pax, pax, & non erat pax*, nem valóságos békeffég. Ne nyugodjunk hát olly bátorfággal, ha mindjárt igen alkalmatosnak látzikis fejünk-alatt a' vánkuska. Minyájunknak mondatik *vigilate, scrutamini*, ébren, tudajdon szeretet nélkül vizsgállyátok újra, ime rövid sommája befzédemnek.

El-kertülhetetlen köteleffége vólt a' Messiásnak bé tölteni a' Profétiákat, régi jelengető figurákat, a' jel helyett a' jelentetett, a' figura helyett, a' figurátumát állatni: úgy hogy Isten fiának Messiásnak nem üsmérenénk Jést a' Mária fiát, ha ő benne bé-nem tellyesedtek volna a' proféták, bé-nem tellyesítették volna ő általa a' jelek. Jele volt a' Manna az Új Testamentom eledelének, az Úr Testét árnyékozta az az, bé kellett tehát Jésusnak ezt tellyesíteni, az árnyék helyett az árnyékozottat, az az valóságos Testét adni, mellyett nem csak hittel, hanem valóságban vennénk, mert azzal az Atyák-is ették azt. Többet igirt nekünk szent Jánosnál Jést,

mert

mert ha csak azt, Úgy a' mit, és miként az Atyának, soha a' Kafarnaiták el-nem állottak volna tőle, többet: mert vét a' Keresztény ha ezen mannat észí bűnben élén, nem vétet a' zsidó Magáét azzal evén ámbár lélek szerént azon ele-delt ette.

Az okosság javallja, hogy kiki távoztassa testamentomában a' tropicus kétséges szókat, mért élt volna azzal az örök böltselleg testamen-tomában? Részt kellett a' zsidonak venni békel-tető áldozattyában, részt nekünk-is a' mi áldoza-tunkba. E' rész nem más, hanem az ő valósa-gos teste, melly hogy igazán adatik Kálvin Já-nos meg-ösmérte.

Másodszor: ha csak jele adatik az Úr vatfo-rájában a' Krisztus Testének, soha igaz Ecclesiája nem volt a' Krisztusnak; Mert ez széles e' vilá-gon a' Reformációig szüntelen, mindenütt azt tanította, hogy ott igaz test, vér adatik, a' mint szent András, Ignátz, Ambrus szavaiból nyilván ki tetzik. Lehetetlen az az egész Ecclesiának el-fogyni, vagy hamis tudományt tanítani, más kép meg-tsalna minket Krisztus igirete, hogy azon erőt nem vesznek pokol kapui, meg-kell tehát üsméernünk, bé-kell vennünk, hogy nem jel, belleg, hanem valóság adatik ott, másként veszui térünk, pogányok, publikánusok vagyunk: vagy régi Keresztény eleinket szükség mint bálványo-zokat kárhoztatnunk, az egész Kátholikus világ-gal, mivel a' bálványozónak helye nints meny-

országba. Irtózunk é' rettenetes ítélettől, ir-
tózunk tehát azon tudománytól-is melly erre
kényszerét. Reformallyuk a' tudományt, az er-
kölsöt az első arany üdöknek tisztaságára. Ez
fommája hészédemnek.

Te ó Jésus élő Istennek Fia! ki azért'jöttél
hogy életünk légyen; azért rendelted e' drága
eledelt, hogy bővebben légyen; világosítsd-meg
értelmünket, hogy ezen igasságot meg-ösmérjük;
gyúllazd fel lelkünket, hogy szeressük, és tisz-
ta szível annak imádását, vételét gyakorollyuk.
Ne-veszen-el lelkünk, kikért szent Veredet ön-
tötted. Térítsd az atyáknak Lelkét a' fiakba,
hogy oda juthassunk mi-is, a' hová ők szerentfés-
fen költekeztek ezen eledelnek erejével. Ámen.

M Á S O D I K A Z O N N A P R A

A' szent Míse igaz áldozattya

a z

Új Testamentomnak.

Hoc facite in meam Commemorationem
Ezt tselekedjétek az én emlekezetemre.

Lucæ. 22. v. 19.

Israelnek fiait választotta Isten maga népének, ezt hogy ki hozza Egyiptusnak kemény fogfágából, Mósest küldé: ki rettentő tsudákkal félelmes tsapásokkal bé tölte azon országot; de nem lágyúlt Faraonak szive, nem botsátotta el Israelt. Hátra volt az utólsó tsapás, el végezte Isten, hogy egy éjjel meg ölette ssenek Egyiptusnak minden első szülötti, mivel az ő első szülöttét Israelt nem akarta el botsátani. E' tsapástól hogy meg menekedjen a' Zsidóság parantsólta Isten, hogy minden házban ölette ssen egy bárány mellynek vérével meg festessenek az ajtók felei; hogy ezt látván el kerüllye házaikat az Öldöklő

An-

Angyal. El veszteek Egyiptusnak minden elsőszülötti; sérelem nélkül maradott Israel, és megszabadúlt a' fogfágból. Akarta az Úr, örök, és hála adó emlékezete lenne a' zsidóknál e nagy jó téteménynek: parantfolta e' végre, hogy ezentöndöként azon nap tartanak a' Húsvétet megölvén a' barányt.

Akarta az Úr Jézus is, halála előtt Tanétványival tellyesíteni e' parantfolatot, el végezte a' Móses Húsvétyát, melly után új Húsvétot rendele, azon szabadulásnak örök emlékezetére, mellyel ki ragada minket a' fetétségnek hatalmából. Mint Melkisedek rende szerezte való örök Papa' Kenyérnek, és bornak színe alatt Testét, és vérét meg áldozta: és mivel Apostolit az Új Testamentom Papjaivá rendelte, parantfolta nekik, hogy azt tselekednék az ő emlékezetére. Hoc facite.

Ezen szent Áldozatnak valóságát tagadták hajdan azon eretnekek, kik tagadták Krisztusnak valóságos Testét; alétvan: hogy ő csak képzelt Testben jelent meg, mint Tóbiasnak Ráfael Angyal. A' mostani üdöben tagadják mind azok, kik csak jelnek álettyák lenni az Úr vatsoráját, és petfétnek. Tagadják és minket bálványozóknak kiáltanak; es pedig ollj otsmán bálványozásnak nemét kenik reánk, melly még az Egyiptiu-fokban sem találtatott, kik a' tegnap nőtt hagyományt, kigyót, és békát Isteni tisztelettel imádtak. Rakva vagynak illyes piszkokkal a' régi könyvek. Remélhettük volna, hogy szennyében hadja kordod.

hódni azokat e mostani meg világosított szí-
zad, ki pallerozott emberfég, a' keresztény, és
annyira magasztalt *tolerantia*; de meg tsalattat-
tunk, Amult esztendőben nyomtattatott egy
Könyvetske, ha igaz Lipsiában - mellyben anya
nyelvünkön meg újjittatnak a' fen irt 's gorombáb
űdöket, elméket illető piszkok, nyilván való
felerelmével az igaz Keresztény türedelemnek Ki-
rályi parantsolatoknak.

Ollyanok közt elünk, kik örömeft olvassák
az illyeneket, örömeft beszélik; igen illendő
azért, hogy ezen szent áldozatról szöollyunk,
hogy mind a' catholicus világosban tudja mit?
és miért hisz? mind az illy könyveknek szerzői
olvasói észre vegyék, 's meg fontolják, ha
ugyan méltók vagyunk-e azon piszkokra, mel-
lyekkel illetnek minker?

E' végre vegyük kérdöre *Először*: Ha vagyo-
n-e áldozattya a' Keresztény Anya szent egy ház-
nak?

Másodszor: Miben áll ezen áldozat?

Harmadszor: Mi kötelességünk ezen Áldo-
zatra nézve? valóságát az, ez mi voltát fogja
magyarázni e' nagy áldozatnak. A' harmadik
igen hasznos, és szükséges tanitást nyújt.

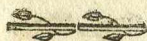
Nem visza vonásra, hanem nagy Lelki ha-
szonyra ügyel beszédem. A' fel vett dolognak
nagy vólta különös figyelmet, elmélkedést ér-
demel. Nyújtsa malasztyát titkainak, áldozattya-
nak értelmére, magyarázására Feö Papunk a' Jesus.

Első

Első Rész.

Nem volt soha áldozat nélkül az igaz Religio; nézzük a' Természet, az írott törvének üdejét: ott Abel, Noé Abrahám áldozatira találunk; itt a' Parancsolatokra, mellyek kölömb féle áldozatokat rendelnek. Nem hagyta Áldozat nélkül az uj Testamentombnak szerzője hiveit. Nem: midőn ő vatöráját mint szentséget Sakramentomot adta, áldozatúl isbé mutatta azt, és világ végezetig tartandó Áldozatnak rendelte, parancsolván: hoc facite. Aldozott Jésus midőn a kenyér, és bor színe alatt testét adta, és vérét; és hogy áldozoa Melkifedek rende szerént való Papiága kötelezte őket. (o) Ily Papnak nevezi őket az írás, kenyér volt és bor Melkifedeknek áldozattya midőn Abrahám Patriárkát meg áldaná, a' mint bizonyittya Móses. (p) Képe volt Melkifedek, képe az ő áldozattya a' Jésus áldozattyanak; oportet impleri scripturas, szükség vala ezt bé tellyesíteni, a' Jésusnak. Nem volt Pap Melkifedek rende szerént, ha vér nélkül, mint Melkifedek nem áldozott; nem volt töb' mint Melkifedek, ha csak üres Kenyeret, és bort mutatott a' mi fő Papunkis; Üres jel maradt, és árnyék a' régi jel. Hogy a' mi áldozatunknak jele volt Melkifedek áldozattya, számosan bizony-
etty-

ettyák az atyák. (q) Igy Clemens Alexandrinus: Melkifedek Sălem Kirălyja a' nagy Istennek Păpja, ki meg szentelt kenyeret, és bort ada ele-
delűl *in typum Eucharistię* az Eukaristianak, vagy oltári szentségnek jelét. Melkifedek Păpban az Ur ăldozattyának titkát láttjuk ábrázolva. Mondja szent Cyprian. *Eusebius*: (s) Valamint Melkifedek, ki a' nemzeteknek Păpja volt, sehol nem találtatik, hogy valamely véres ăldozatot mutatott volna, hanem Kenyeret, és bort: úgy ami Űdvözitők, és a' Păpok, kik ő tőle származtak, minden nemzetek között, a Kenyérben, es borban az ő Testének tilkait jelentik, melly titkokat Melkifedek előre régen látta Istennek lelke által, és a' következendő dolgoknak képeivel éle. *Hieron.* (t) Melkifedek már akkor Kristsnak képében kenyeret, és bort ăldoza. Le rajzoltata már előre ăldozattyát Jėsus, ăldoza tehát mint Melkifedek rendén lévő Păp, nem talállyuk másut ăldozattyát hanem a' vég vatforán. Hogy ăldozzon: papfăga kötelezte; hogy ăldozatot rendellyen: igirete.

Reă űnt Isten a' Zřido ăldozatokra, mivel ezek alatfonyok vóltak az ő Felségéhez, ezek is ălnokűl szolgăltattak a' Păpoktól; azért megveté azokat; s' olly ăldozatról tészén igéretet, melly

(q) L. 4. Herm. c. 8. (r) Cypr. l. 2. Ep. 3. ad Căcil. (s) Euseb. Căsar. Lib. 5. deron civan. c. 3. (t) Hieron. Ep. ad Marcellám.

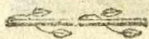

melly méltóságára nézve Isteni felféget illet; tisztaságára, épen méltó melly az Úrnak tiszta szemei, tronusa előtt bé mutattasson, nem-is Judaeának egy szögletébe, hanem széles e' világon mindenütt áldoztasson. Malakias Próféta által rettett Istennek ezen ígéretét ki jelenteni, így szól ez C. I. v. 2. Az ajándékot bé-nem veszem a' ti kezetekből mert nap kelettől fogva nap nyugatig nagy az én nevem a' pogányok között, és minden helyen áldoztatik és tiszta áldozat mutattatik-bé az én nevemnek. Mi lehet ezen új, e' tiszta áldozat az Új Testamentomban, hanem a' Krisztus János Teste, és vére a' Kenyérnek, és bornak szine alatt? az imádság hálá adás; alamsna, más jó tselekedetek mongyák Kalvin követői. (u) De ugyan Kalvinnak tudománnya meg táfollja őket, ki a' jófágos tselekedetek felől tanittya, hogy nem csak nem tiszták, kellemetefek az Ur szemei előtt azok, hanem inkább: sordes, maculæ, et inquinamenta 's véllüké ezekben gyönyörködött, és már előre ditselkedett Isten? azok közül valók ezek, mellyekről mondgya az Úr: abominatio est mihi. Lehet ugyan tágasb értelembe áldozatnak mondani azokat a' miről majd bővebben aláb; de hogy ezt nem ígérte Isten a' Próféta által, szavai bizonyosslokká tésznek, nem csak tiszta hanem Új áldozat felől vagyon ott a' szó; új e pedig a' hála.

(u) L. 3. Instit. c. 12, §. 4. 15. § 3.

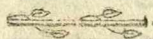
láadás, imádság, alapisma? nem tökéletesben
 gyakorolták, mutatrák-é ezeket Istennek a' szent
 Pátriarkák, mint mi? nem ezek tehát amaz
 új tiszta áldozat, mellyről szól Isten: (x) másra
 mutatsatok hát, ha hiú ürességre nem akarjátok
 hozni Úrnak ezen jeles jövendelését. Tapsol
 Hutter, és mutat egy újra mondván: nem jóság-
 gos tselekedeti a' keresztyényeknek, hanem az
 Évangéliom hirdetése ezen új, tiszta áldozat.
 De csak álmában szakasztá, e' borostyánt, mellyet
 ön maga le-üte fejről, fel ébredvén, vagy ma-
 gát felejtven; mert a' 214 lapon nyilván írja:
 hogy minden jó, hiv tagja az új Testamentomnak
 mutattya azon áldozatot Istennek, mellyről szól-
 la Malakias. Vallyon minden tagja az ő Ekklé-
 siájoknak prédikállya, hirdetie az Évangéliom-
 mot? de légyen hirdefsék; olly új-é az Évan-
 gyéliom, melly már Malakias előtt nem hirdet-
 tetett, példáztatott? nints ennek titka, melly a'
 régi irásokon nem épülne. Azon felyül: mitso-
 da a' hasonlatosság, a' 'Sidó áldozat, és az Évan-
 gyéliom prédikállása között? minémü öszve kö-
 tés: A' 'Sidó Papok nékem fertőztetett áldozatot
 mutatnak a' keresztyények hirdetni fogják az Évan-
 gyéliomot? ég, a' földtől; mi így: Móses Pap-
 jai tisztátalan áldozatot mutatnak nékem; tisz-
 tát. Szentet fognak a' keresztyények. Mellyik
 egye-

(x) In Triumpho contra Bellar. pag. 211.

egyezik inkább a' józan észrel? bizony emez: a' hol az áldozat az áldozattal; tisztátalan egybe vettetik a' tisztával.

Ezen áldozatot ösmérte szent Pál Apostó az új törvény új áldozattyának, ezt hirdette a' Korintiufoknak. (y) Intette ő ezeker hogy kerüllyék a' bálványozást, és hogy abban semmikép ne vétkezzenek, parantsollya, hogy ne egyenek a' mikbé mutattak áldozatul a' bálványoknak, mert valaki részesül azokban, részes a' bálványozásban, a' mit ekképen erősit: a' 'Sido ki Móses áldozatiból eszik, részesül Móses áldozatiban, következőképpen azon tiszteletben melly ez által be mutatik Istennek; ismét: a' keresztyény, ki részesül az Úr testében és vérében, részesül az Úr Kristus oltárában, áldozattyában; nem lehet a' Kristust öfzve kaptsolni a' bálvánnyal, ördögöt Istennel, ha tehát Istené akartok lenni, ha Kristus asztalához járúlni, fugite ab idolorum cultura. Igaz oltár áldozat, részesülés vala a' pogányoknál, igaz oltár, áldozat, részesülés vagyon a' keresztyényeknél-is; mi az egyéb? hanem a' Kristus Jéhusnak Teste 's vére melly a' kenyér, és bor színe alatt áldoztatik? *Calix benedictionis cui benedicimus non ne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, non ne participatio corporis Domini est?*

A' mit hirdetett, gyakorlott Pál; ugyan azt szent Péter, kinek fa oltára, mellyen áldozni szokott mai napig-is Rómában tartatik; azt, szent András, ki így felele a' pogány áldozatra kényszerítő Birónak: *ego omnipotenti Deo immaculatum agnum, quotidie immolo*; azt Jakab Apostol, kinek liturgiája, azon rend, tzeremonia, mellyet ő szabott e' szent áldozatnak szolgáltatására mai napig-is világ előtt forog, betsületben tartatik, tiszteltetik. A' mit ezek azt minden században széles e' világon a' szent atyák az egész kereszténység: Tsak nem valahányszor az Úr vatsorájáról, az oltári szentségről szólnak ezek. Mindenkor áldozatnak nevezik azt: *Sacrificium, oblatio, immolatio, hostia, victima, offerre, sacrificare, immolare*. Maga Kemnitius nevezetes, protestans író meg-ösméri azt in *Exam. Cont. Trid.* Ugyan ezen atyák oltárt kívánnak az áldozatra; minek az oltár ha nincs áldozat? a' szolgálkat kik ezt szolgáltattyák, Papoknak nevezik, tulajdona minden Papnak, 's kötelelsége áldozatot mutatni, a' mint szent Pál bizonyéttya. Van Papja, oltárja, van tehát áldozattya az új Testamendomnak. Van; Ireneus a' második században imigyen ír erről: midőn Urunk a' kenyér felől mondá: ez az én testem; a' bor felől: ez az én vérem, tanéta minket, hogy ez az új Testamendomnak áldozattya, mellyet az anya szent egyház, ki ezt az Apostoloktól vette, széles e' világon bé-mutat az Istennek. Nem várta a' Kris-

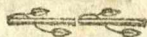
tus Jéfus a' 'Sidóknak kezeit, mondja Nifsei szent Gergely, hogy áldozattyát tellyesítse. Megelőzte az ő szívetete a' hóhéroknek erőszakját, midőn magát mint áldozatot adta, és ugyan azon egy időben a' Papnak, kinek tisztje meg-ölni a' barmot, hivatallyát, és a' barálynak, melly meg-öletik, helyét foglalta, véghez vitte. Ha kérditek, mondgya tovább e' szent Atya, miként előzte meg Jéfus a' kereszt áldozattyát? felel nékrek: hogy e történt, midőn tanítványinak testét adta.

De minek fokasétsam a' szent Atyák bizony-ságít? meg-ösméri azt Luther, meg-Kalvin, de meg-veti. Így ír Luther: (z) vallom előbször azok ellen, kik kiáltani fognak, hogy az Atyák rendelési ellen tanítottam, semmit hallani azok közül nem akarok. Ismét másutt: Nem gondolunk véle, ha kiáltják a' Pápisták: *Ecclesia, Ecclesia*: Atyák, Atyák: mert a' mint mondottam, az embereknek szavait, vagy tselekedetét semminek tartjuk illy nagy dolgokban. Tugyuk hogy magok a' Próféták és Apostolok-ís meg-estek. Calvin pedig: (a) *pestilentissimo errore*, dögleletes hiba tévelygéssel csak nem egész világot megvakétotta a' Sátán: hogy áldozatnak hinni-é a' misét. És alabb §. 12 éppen nints miért indulnánk akár minémű emberek tekintete, üdöknek szoká-
sa

(z) Lib. de abr. missa de missa privata. (a) L. 4. Inst. c. 18. §. 1.

fa miatt. Nem gondolt egyik-is az Apostoloknak, Atyáknak egész Anya szent egyháznak tekintetével, tudományával, azért minden szemérem tekintet nélkül mind a' kettő ezen áldozatot: rettenetes szentség törésnek, bálványozásnak, a' kereszten véghez vitt áldozat megtagadásának, Pápa költeménynek, útállatóságnak nevezzi....

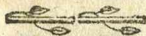
Keresztények! mint okoskodhatunk ezeket halván? én így: két maszlagos szökevény barát, Pap, kárhoztattya mint bálványozókat. Az Apostolokat szent Atyákat, az egész Anya szent egyházat, meg-tapodván azoknak tekintetét, tudományát, kiált: az ördög vakétotta meg-ezeket, útállatos bálványozásra hozta; minket követsetek; nekünk viradt fel az igaz fény, miénk a' másolhatatlan örök igazság! két ember, maga felül. Ezeröt száz elztendők, több mint ezer Atyák, ön magok, az Apostolok ellen szoll 's akarja, hogy azokat meg-tapodván, őket kövessük. Mit hoz itt ki a' jozan értelem? okosé a' ki el hagyván a' diadalmas vezéreket, tudós hadnagyokat, erős bajnokokat, két szökevény gonosz életű, hite szegő katona után indul? inkább akarok én bálványozónak kiáltatni az Apostolokkal, szent Atyákkal, egész régi napkeleti, nyugoti Anya szent egyházzal, mint két nyughatatlan embernek szavára, Papság áldozat nélkül való vallásra lépni, a' hol a' valóság helyét 'Siddó figura, csak jel, bállég, petsét nyújtatik.

Itillye meg-széles e' világ, ha esztelenül okoskodok-é? így okoskodott hajdan szent Agoston: (b) készebbek vagyunk a' Kristussal, az Apostolokkal, az Anya szent egyházzal akár minémű átkokat, akár melly szidalmakat szenvedni, mint sem a' Pelagianusok (Luther, és Kálvin) szájjából, új találmányok követése miatt ditsértetni.

Vagyon oltárunk, vagyon Papságunk, vagyon áldozatunk keresztények! ezen áldozatnak neve Iyturgia a' görögöknél, Mísa, mise mi nálunk. Amaz közönséges szó, melly magában foglalja minden nemeit a' jelesb, nyilván való Isteni szolgálatoknak; mivel pedig nints jelesbb nagyobb az ekkári áldozatnál ennek értelmére határozott. A' Mise nevezet határozatlan üdöktől közönséges mi nálunk. Határozatlan üdöktől mondom, mert azzal szent Ambrus, Agoston, más szent Atyakkal úgy éltek üdejékbé, mint már régen bé vert, közönségesen ösmért szóval. Szent Ambrus Marcellina Húgához írván mongya: éppen a' misét kezdeitem mondani; harmincz harmadik levelében írja: a' kik közel laknak a' Templomhoz, ha nagy akadályok nintsen naponként misét halgassanak; kezünknel vagynak ájtatos imádsági, mellyekkel e' szent áldozathoz naponként szokott készülni e' szent Atya. Szent Agoston mongya: (c) *In lectione, quæ nobis ad missam*
legen-

(b) Tr. 7. de Nup. et Concupisc. l. 2. c. 29. (c)
Serm. 91. de Temp.

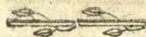
legenda est audituri sumus. A' letzkéből, melly a' misében fog olvastatni, fogjuk hallani. Ere-
detét ezen szó Mísa közönséges tanétása szerént
a' bölséknek vészti e' Deák szóból: Missio el-vi-
sza küldés, borsátás. Ennek értelmére tudni kell:
hogy ezen szent áldozatnak tzeremoniái két rész-
re osztattak; első része hivattatott a' katekume-
nufok, az az: a' próba, tanulásban lévő keresz-
telendők misejének; jelen voltak ezek az imádsá-
gokon Évangyéliom hirdetésén, 's annak magya-
rázásán, melly végződén, kiálta a' Diakonus:
Ite missa est, mennyenek; mivel nem volt szabad
a' szent tirkok szolgálatán nekik jelen lenni:
vége léven ugyan ezen szóval küldetett az egész
nép, a' mint ma-is, ez adott okot, hogy az egész
szent áldozat Mísiának nevezetne. Látruk va-
lóságát, láfsuk mi voltát áldozatunknak.

M á s ó d i k R é s z.

Az áldozat tágasbb, közönséges értelembé vé-
tetődén, ki terjed minden jóságos tsélekedetek-
re, mellyeket Istennek tiszteletére véghez vi-
szünk, hogy ezen nagy felséggel magunkat öfz-
ve kaptsollyuk mondya szent Agoston. (d) In-
nen több nemét említi ennek az Irás: 'Sólt. 4.
Az igazságnak áldozattyát áldozzatok 46 a' dítsé-
retnek áldozattya 51. áldozattya az Úrnak a' ke-
serves lélek.

C 4

De

De tulajdon értelmében az áldozat, az említett szent Atyának tanítása szerént, olly külső adományt, bé-mutatást téfzen, (e) mellyett látható képpen bé-mutat a' törvényes szolga, a' mit minekutánna az Anya szent egyháznak titkos szavaival tzeremoniáival meg-szentelt, azt vagy elrontya, meg-emésztí, vagy el-változtattya. Hogy ezzel Istennek fő hatalmát, méltóságát bizonyítsa, vallya, és tisztelje.

Hogy világosan értsük mi voltát ezen áldozatnak, vegyük észre: *Elsőször.* Az, a' mi áldoztatik teste, és vére az Üdvözítőnek, és ugyan azon test, melly a' kereszten függött, azon vér melly a' kálvária hegyén ki öntetett; egy ízóval: (f) azon Jéhus, ki mi érettünk meg-feszítetett, az kit mi oltárunkon áldozunk.

Másodszor: A' szent mise áldozattya csak egyedül Istennek mutattatik-bé; azért: hogy az ő határozatlan fő méltóságát 's mi voltunknak töle függését vallyuk, meg-ösmérjük. Igaz, hogy a' misében meg-emlekezünk a' szentekről, de áldozat nekik nem mutattatik, nem mondgyuk: (g) néked Péter Pál, hanem *tibi Deo vivo & vero*, néked élő, és igaz Isten. Szolgáltatik gyakran szent mise a' Bóldog Szüz; és más szenteknek emlékezetére, de Istené az áldozat, kinek hálákat adunk a' kegyelemért, mellyet szenteihez

muta-

(e) Idem. (f) Chrysof. Hom. 17. in Epist. ad Hebr. (g) Concil. Trid.

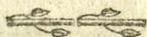

mutatott, (h) kérjük ezeket, hogy ők esedezni méltoztasának érettünk az egekben kiknek emlékezetét tartjuk e' földön.

Harmadszor: A' szent mié áldozattya Papok által vitetik véghez az oltáron, kik fel szentelésekben erre hatalmat nyertek; szolgák, efz-
közök ezek, maga pedig a' fő Páp munkálkodó a' Krisztus Jéhus, ki ezek által áldoz; ő változattya a' kenyeret testé, vérré a' bort. Ő maga a' Pap mondgya szent Agoston, (i) a' ki áldozik, egyszer-s-mind az áldozat; akarta pedig, hogy e' Sákramentom minden napi áldozattya lenne az anya szent egyháznak; tagja ez az ő fejének, azért magát naponként áldozza azzal Istennek.

Negyedszer: Példázza ezen áldozat Üdvöztönknek áldozattját, mellyet halála által végzett. Ezen véres áldozatban, ki öntetett a' vér, való-
sággal el-vált, külön helyheztetett a' testül; az oltáron is a' meg-szentelő igék által, külön helyheztetnek ezek: a' test a' kenyérnek, a' vér a' bornak színe alatt. Látodé miben hasonlét az oltárnak áldozattya, a' keresztnék véres áldozat-tyához! nem mi találmányunk ez; maga tselekedte ezt az Úr, midőn véres áldozattját megelőzte a' vég vatsorán; ő is külön nyujtá testét, midőn a' kenyér felől monda: ez az én testem; külön véret, midőn a' bort adván monda: Ez az

(h) Eccl. in Missa. (i) L. 10. de civ. Dei c. 20.

én vérem. Egyesülve volt akkor Jézusnak vére testével, mivel igazán élő ember volt, mint mi, kik testből, és vérből állunk: egyesülve vagyon most-is az egekben, mivel mint tökéletes ember, az az testből, és vérből álló támadott fel; még is amott, hol maga áldozott a' kenyér és bor színe alatt külön tétetett a' test és vér *sacramentaliter* titkos láthatatlan módon, de még is igazán, hogy következő véres áldozatját előre ábrázolná, úgy tehát most is külön tétetik, ugyan annak ábrázolására, emlékeztetire. *In mei memoriam facietis. I. cor. II. v. 26.*

Láthatjuk ezekből, hogy az oltár, és kereszti áldozatja mivoltára nézve egy; azért nem ösmérünk, nem mutatunk több, vagy más áldozatot, hanem azt, mellyet a' világ. Meg-váltója be mutatott és most-is mutat világ végezetéig Papjai által; mivel mind ebbe, mind amabba ugyan az a' bé-mutató, és bé mutatott; nints egyéb különbség, hanem az áldozatnak mógyában. A' Krisztus Jézus a' keresztfán halandó testben mint szenvedés alá vettettet látható képpen, személlye szerént adá magát, áldozta: az oltárnál Papjának szolgálattyaival él; láthatatlan ő maga, a' kenyérnek és bornak színe látható egyedül; törjük ezt, emésztyük, de ugyan csak halh tatlan marad ezek alatt a' Krisztus Jézus, és mint ilyen mutattatik bé az Istennek. Tusakodik itt az érzékenség? talám mondgya-is Tamással semmi Istenest, fel-segeft nem látok, *non credam*, nem hiszem, Aty!

a' hitnek tárgya éppen nem olyan, melly a' látás, vagy más érzékenység által tapasztaltatson, *argumentum non apparentium* a' mint az Apostol mondgya; gyáva elme melly tsalatkozó érzékenységit kívánnya hitet erősítő tanuinak, bizony a' vak vezetné, ott a' vakot. Bóldogok a' kik nem láttak, és hittek, mondá Uruak Tamásnak; tsak ezen egyről olvasuk, kinek vakmerősége szerentsés volt a' hit dolgában. Azért keresztény! emelkegy érzékenységed fölibe, tudván: hogy többet, nagyobbakat vihet véghez az Isteni minden hatóság, hogy sem te meg-foghalás. *Quod non capis, quod non vides, animosa firmet fides.* A' mit nem látz, meg nem foghatz, bátorhittel támogathatz. Az az áldozat a' mi oltárunkon, melly hajdan függött a' kereszten; ha ezen áldozatot imádtá volna egy valaki, vallyon bálványozónak kiáltották volna-é azt Protestáns Uraimek? vallyon annak írta volna-é a' fen említett könyvnek szerzője? azt imádjuk mi, 's olyan bálványozás nemével piszkoltatunk, mellyet a' pogányok sem követtek; mivel úgy mind a' könyv író, noha bálványt imádtak azok, de még is az áldozatot nem imádták; a' Katolikusok pedig azt is imádják. Úgy van: mert azt, áldozzák, és úgy, ki, és mint magát meg-áldozta a' vatsonán, 's parantsolta, hogy mi-is emlékezetére ezt tselekedjük.

De nem tesz egy Évangyélista-is emlékezetet a' parantsolatról, melly kötelezne, hogy e' szent

szent vatsorát imádjuk ; nem írja egy-is, hogy azt imádták volna a' szent Apostolok ; a' mi ha meg-lelt volna fel je:yezni-el nem mulatták volna. Atyámfiai ! A' Jordán vize felett, a' Tabor hegyén ki hirdette az Atya Isten Jést, mint maga kedves fiát, parantsolta-é, hogy őtet imádják az emberek ? nem ; hanem *ipsum audite*, őtet halgassuk. Okosán következik-é ezen halgatásból, hogy nem kell imádni, vagy éppen bálványozó, ki a' Jést imádjá ? nem mondgya ezt semmi keresztény. Így okoskodunk ott : elég volt, hog tulajdon fiának vallotta, hirdette Isten a' Jést ; önként következik ebből, hogy ő néki Isteni tiszteletet mutassunk, mint élő Isten fiának. Szép, helyes okoskodás ! Így okosodom én is : elég volt, hogy a' kenyeret valóságos testének, verének mondotta a' bort a' Krístus Jesus az élő Istennek fia, nem volt szükséges több' parantsolat az okos tanítványoknak, önként tudták kötelelsségeket, és tellyesítették ; azt a' Jést látták ők a' hitnek szemeivel a' kenyér, és bornak színe alatt, kit testi szemeikkel ; ezt élő Isten fiának ősmérték ; úgy imádták tehát ott, mint itt. Nem volt ezt szükséges fel jegyezni az Évangyélístáknak, mivel mind természetes következt kiki tudhattya, ki hozhattya azt. Igen ritkán jedzik azok fel, hogy a' tanítványok imádtak a' Jést sokak felől nevezetesen sehol sem : ki-hozhattyak-é e' halgatásból, hogy őtet vagy soha, vagy éppen olly kevészer imádták ? gyen-

gye okoskodás! valóban kár volt illy tsekély portékával Lipfiában fáradni.

Nem üreséttük ki a' Kríztus véres áldozattyának erejét, gyümölsét, mivel ugyan az oltárunkon, melly ott volt; hanem azt reánk szálléttük, magunkéva tesszük, mint a' keresztség és más szentségek által. Reánk, az az élökre, és meg holt atyánkfiára; mert mind ezekért, mind amazokért imádkozunk, áldozunk. Tselekedte ezt Kríztus törvénye előtt Judás Makabeus, ki a' hartzban elesett vitéz társaiért jeles áldozatot mutatott-bé. Szent üdvösséges gondolatnak, tselekedetnek mondgya ezt, és minden imádságot a' holtakért a' szent Lélek. Tselekedte az Apostolok üdejetől fogva mind eddig a' napkeleti, napnyugoti anya szent egyház, melly áldozatokat, imádságokat mutat azokért, kik minket megelőztek a' Hitnek jelével, és alufznak a' békeességnek álmában.

Nem tegnap kezdett szokás ez, bizonyossá téfzen arany szájú szent János, (k) hogy ez a' szent Apostolokról hozatott-bé, és rendeltetett. Tertullianus mongya: hogy ezen szokás azon tudománytól eredett, mellyet Atyainkról, az Apostoloktól öröklöttünk; (l) meg erősítette ezt a' szünet nélkül való gyakorlás, szentül megtartotta a' hit. Tekentsünk a' leg régiebb liturgias köny-

(k) Hom. 3. in Epist. ad Philip. (l) Lib. de Cor. Mil. c. 3.

könyvekbe, nints egy is, mellyben imádság ne volna rendelve a' halottakért. Szent Ágoston ama talám nem bálványozó Doktor, Monika Anyának halálát le-írván mondgya: a' volt urólsó kívánsága, hogy róla az Úr oltáránál emlékezzenek; meg-lőn a' mit kívánt: (m) holt teste a' templomban vitetett, még a' mi váltságunknak áldozattya érette el-végeztetett. A' mit e' szent Atya Anyaért, azt mivellyük mi meg holt hi-veinkért, kik az Urban el-nyugodtak ugyan, de le nem fizették az utolsó filijért, nem áldozunk, imádkozunk azokért, kik az örök kárhózátra estek, nem; Istennek ellenségi ezek, nints szabadulás pokolból.

Harmadik Rész.

Láttuk valóságát, mi voltát ezen Isteni áldozatnak, igen illendő, hogy tulajdon köteletségünket is meg-fontollyuk. Egy az Anya szent egyháznak parantsolati közül, melly kötelez, hogy ünnep és vasárnapokon misét, és pedig bötsülletessen, tisztelettel halljunk. Valaki ezen köteletségének eleget nem téstén túnyasága miatt, halálófsan vékezik az. Közönséges tudománya ez az Anya szent egyháznak. Nem elég e' parantsolatnak tellye étésére, tsak némelly részét hallani a' szent Misének, egész áldozaton, szol-
galla-

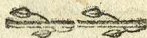
galaton jelen kell lennünk. Már 506 esztendőben parantsolta ezt az anya szent egyház egy gyülekezetben: Hogy senki a' Papi áldás előtt el ne mennyen, a' ki azt mérészné a' Püspököktől nyilván meg-feddensen. Az sem elég: hogy egyik részét ennek, másikat más misének hallja; ízükség, hogy ugyan azon egy áldozaton egészen mondom, nem kell olly szorosan venni mondgya szent Antonius, mint ha ollyan által hágná e' parantsolatot, ki azonnak kezdetén meg nem jelenne a' szent misének, hanem az, ki annak nagyobb részét el-mulatná p. o. az Évaugyéliom után jelenne meg. De ugyan csak nincs vétek nélkül, röstségből későbbben jelenni meg e' szent áldozatra.

Vagynak okok, mellyek miatt vétek nélkül el-lehet mulatni ezen kötelességet, a' szent misének halgatását: így a' betegek, és azok, kik ezeknek szolgálnak, ha azokat veszedelem nélkül el-nem hagyhatták; az anyák, dajkák, ha ezek is kisdedjeiktől nem távozhatnak veszedelem nélkül. Hát az utazás, a' pusztacon lévő-kertek elegendő okot adnak-e a' szent mise el-mulatására? kerefztények! nem ok nélkül támasztom e' kérdést, nagy részét, és gyakran el-vonzák ezek a' hiveknek az Isteni szolgálattól, és pedig úgy hogy kérdésbe sem veszik ezen kötelességeket, ha úton, pusztacon vagynak. Nagy hiba, nagy lelki kár! ha az ünnep, vasárnap fel vett útba talál, lehet azt folytatni, de izorgalmatoskodni kell,

kell, hogy ezen útba-is eleget tégy kötelességednek, meg-jeleny az Isteni szolgálaton; meg-tévén a' szorgalmatosságot ha ugyan el-marad még is, a' lehetetlenség meg-ment a' büntől, csak hogy a' tulajdon szívetet, valamelly kevés alkalmatlanság, nyereség ne képezzen azonnal magának lehetetlenséget. De az utat kész akartva szombat estvéjén kezdeni, hogy azután menteséged legyen az út: annak, ünnep nap indulni, bizonyos nem léven, hogy az útba szent misét lehet hallani; hogy azt mulasd, magadat csak nem bizonyos veszedelembé ejteni, vagy kész akartva az utat fel vállalni, hogy valamelly szin, kopasz mentesség alatt el-kerülhesd az Isteni szolgálatot, le tsillapéthasd, meg-vakéthasd lelki ösméretedet, ez bizony álnokság, mellyre átkot mond az Úr; ez bizony minden kétség nélkül halálos bűn. Ne olly könnyen mentegesd hát magadat ez után az úttal, annak még okait is jól meg-rostáld, nagyoknak kell lenni melly miatt vétek nélkül el-mulathasd a' szent misét. De ó! bóldogtalan üdők! annyira meg-hűlt a' keresz-tényekben az Isteni tisztelethez való buzgóság, hogy alég tudsz külömbséget tenni az ünnep vasárnap és köz napok közt, ha utazásit, más testi világi foglalatosságit tekénted a' máj keresz-tényeknek. Meg szégyenítene ezekben a' 'Sidók, kik annyi századoktól széles e' világon úgy szólnak törvény, előljárok nélkül élnek, még is szentül meg-tartják szombatokat. Vellyüké bo-

szú

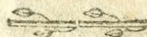

szű állás nélkül hagyja Isten ezen túnyaságot? Mit mondunk a' Pufztákon lévőknek? tudom, hogy szükséges e' mostani világban a' barmoknak terény őrizete, mellyben annyira szaporodott a' tolvajoknak száma nevededett vakmerősége: Nem vétkeznek, kik kötelelségekből ezen őrizetbe maradnak, de kik ezek mellet csak henyélnek, szükség nélkül kin maradnak, menthetik-e magokat? semmiképpen.

Barmaitok mellett maradhattok biresek, nem köteleztettek a' szent mise halgatására, mire hát? egy igen szükséges tudományt adok az ilyen állapotban lévő embereknek. Midőn halljátok hogy a' szent misére nem vagytok kötelesek, ne véllýétek hogy már semmi kötelelségtek nintsen; ne: nagy hiba volna ez. Isten napja az ünnep, vasárnap, annak tiszteletére rendeltetett az, és lelketeknek javára. Nem szabad hát azt még a' Pufztán is a' mennyire lehet másra fordítani; nem: kettő az anya szent egyháznak parantsolattya azok felől. *Elő:* ünnapokat szentelj. *Második:* Ünnep nap misét hallj; nem töltheted e' másikat? köteles vagy az elsőnek tellyesítésére. Semmi némű munka foglalatoság meg nem menthet ertől. Kérded mi tévő légy? fel serkenvén juttasd eszedbe, hogy a' nagy Úrnak, Királynak napja ez, mellyet az ő tiszteletére tarroznak szentelni. Mongyad hát: ó nagy Felség! néked e' napot, néked szentelem e' napon magamot. El-mélkegy, gondolkogy (meg lehet

ez a' munka között is, mivel elmédet le nem köti a' legeltetés) mennyi jókat vertél Istenedről csak a' múlt héten is; lásd melly haládatlan voltál e' kegyes Úrhoz; nem csak nem köszönted jó téteményét, de talám káromkodás, és esküvés, mosdatlan beszédek, más vétkek által bősöntöttad ötet; piruly meg hát, és mongyad: Isten légy irgalmas nékem bünösnek, keresd fel vétkeidnek okait, keresd, kérjed azoknak orvosságit. Nem jelenhetz-meg az Úr házában testel, de meg-lélekkel. Mikor arányzod, hogy lakóhelyeden már kezdődik az Isteni szolgálat, mongyad: ó! nagy Isten a' te dicséretedre gyülekezik a' te néped, most mutattatik szent nevednek a' tisztá áldozat? oh! mely örömeft jelennék ott meg! el-vonsz állapotom, ved' jó néven szándékomat, részeltefs annak gyümölsében, ved' akkor elől könyvedet, imádkoz, elmélkegj az Úr szervenvedéséről; ha mást nem tudz az Úr imádságát szorgalmatos figyelemmel. Többen vagytok? vallyon szégyen volna-é egy szívvel lélekkel dítserni az Urat? nem halgathatz prédikátziot; de a' tanításból egynehány kérdést meg fontolhátz, avagy erről többi társaiddal beszélgethetz. Újtsd meg ezeket dél után is, így eleget tészel kötelességednek, eleget az Anya szent egyház parantsolattyának; de henyélve, aluva éppen nem. Ó Isten! ha ezek gyakoroltatnának pusztáinkon! az úton lévőknek is szolgál ezen oktatás: köteles ezekre, minden ki a' Templomba nem mehet.

A' szent mise halgatásáról adott parantsolat-
tyában kívánnya az Anya szentegyház, hogy bő-
szültesen hallják azt, mind a' külső testi, mind
a' belső lelki tiszteletet kívánnya ő tőlünk. Is-
tentül vöttünk mind kettőt, illik mind kettővel
dítsoirtsük ötet. Itt ha valahol szükség, úgy fé-
nyeskedjen világosságunk, hogy mások is lát-
ván példánkot *glorificent Patrem*, ébredjenek
mennyei Atyánk tiszteletére. Nagy az Úr, Felsé-
ges a' Király kinek trónusa elejébe járúlsz in-
stántiádót nyújtani akarván; minémü ábrázatod,
ruházatod, testednek egész állása viselete földi
Királyod előtt? mered-e ez előtt szádat a' hafzon-
talan, vagy éppen trágár beszédekre nyitni, a'
vagy ide 's tova andalogván, másokon futtatván
elfedet, vigyázatlanúl ki-fetsegni könyörgő be-
szédedet? bünterést várhatnál így a' kegyelem
helyert. Okoskogy már, 's fontold-meg mi a'
külömség Isten és ember, a' földi, 's menyei
Király között: ez az kiről naponként mondjuk
a' szent misébe: *tremunt dominationes*. Óh ha-
lando por, féreg: mit mertél te eddig annak há-
zába? szeme előtt? a' hová könyörögni, ötet
tisztelni jöttel.

A' belső tisztelet kívánnya, hogy eleven
hittel, ferény figyelemmel, buzgó ájtatósággal
halljuk. A' szent mise a' Papnak, és a' népnek
áldozattja: szükség azért, hogy ennek, és an-
nak szive, szándéka, széllja meg-edjezzen az
Anya szentegyházéval. Ezek az e': 1.) Isten

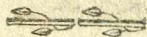
imádni, ő néki fő tiszteletet mutatni, mellyel ő felségének tartozunk. 2. Jó teteményiért hála-
lát adni. 3. Meg követni, bűnöknek bocsánat-
ját kérni. 4. Szükséges kegyelmeket az élők-
nek, és holtaknak kérni. Égig emelkedik, ama
dítsóságban lévő Anyaszentegyházzal öfzve kap-
tsollja magát e' földön vitézkedő, hogy ezeket
a' közben járó által véghez vigye, magát azzal
áldozatul bé-mutassa. Ez tzélija, lelke ennek
holt ajtatofságod, ha ezen lélek nem eleveníti
azt. Így jelennek e' mai nap a' szent misén a'
hivek? óh! mennyin vagynak, kikre Urunknak
ama pirongató szavai illenek, mellyekkel a' há-
laadatlan 'Sidókat föddötte; (n) El-felejtették
Istent, ki meg szabadította őket. Temérdek vi-
gyázatlanság! A' Krisztus J. magát áldozatul mu-
tattja érettünk, 's miként áldozzuk mi magun-
kat? labijs honorat, (o) meg-elégfszünk, ha ta-
lán ajakunk mozog, valamelly imádságot, melly-
hez régen hozzá szoktunk, el-mondunk; de *cor*
longe, távúl a' sziv, távúl minden belső figye-
lem buzgóság. Vélheti e' az olyan, hogy ele-
get téfzen a' parantsolatnak? éppen nem; új vé-
rekkal terheli magát, mellyet öregbit a' hely-
nek szentsége.

Tsudálkozunk e' ezután, hogy Istennek ál-
dása nem terjed reánk? hogy régi moslékunkba
fetrengünk? tsudáalom és, hogy e' dísztelensé-
get

get inkább nem boszúllya Isten. El-túrte káromlásit, szidalmait, rágalmazásit a' 'Sidóknak Jézus; ha boszúlta, elég volt szóval feddeni: de a' templomban követett dísztelenség annyira felerjesztette szeléd szivét, hogy ostorral kergetné ki azokat. Nem látod most ezen ostort, nem érzed? vigyáz, ne talán annál sullyosban emeltesen az hajdan ellened. Élledjen hited Kereszteny! gerjedjen buzgóságod; nézd Óbededom házat: három hólnapig vala annál az Úr székrénnye, 's mindennel bővölködött; vólt ugyan ezen székrény a' Filisteusoknál; 's hallatlan tsúfos tsapásokkal büntetődtek azok, lásd mind két részre melly hevenyébe terjedett az áldás, a' büntetés. Ha olly hathatós vólt az Úr és kép millyen léfzen a' valóság? Tégy próbát; tapasztalni fogod, hogy igaz, a' mit mondott arany szájú szent János: hogy tárháza ez az Isteni jóságnak, mellyből irgalmaságának minden kintseit reánk önti.

Vólt mindenkor áldozattya az igaz Religiónak; nem hagyta e' nélkül Krístus a' maga anya szentegyházát; nem. Melkisédek rende szerént való Pap vólt ő; köteles vólt kenyér, és bor áldozatot mutatni; mivel pedig el jött be tölteni a' régi üres jeleket, nem üres kenyeret, 's bort mutatott, hanem azt, a' mik az által ábrázoltattak; azt a' mit maga ígért Malakias által, t. i. az új tiszta áldozatot. Nem találunk mást, melly igaz áldozatnak neveztetheessen ez oltár áldozatryánál. Erre mutat sz. Pál, Péter, András Apos-

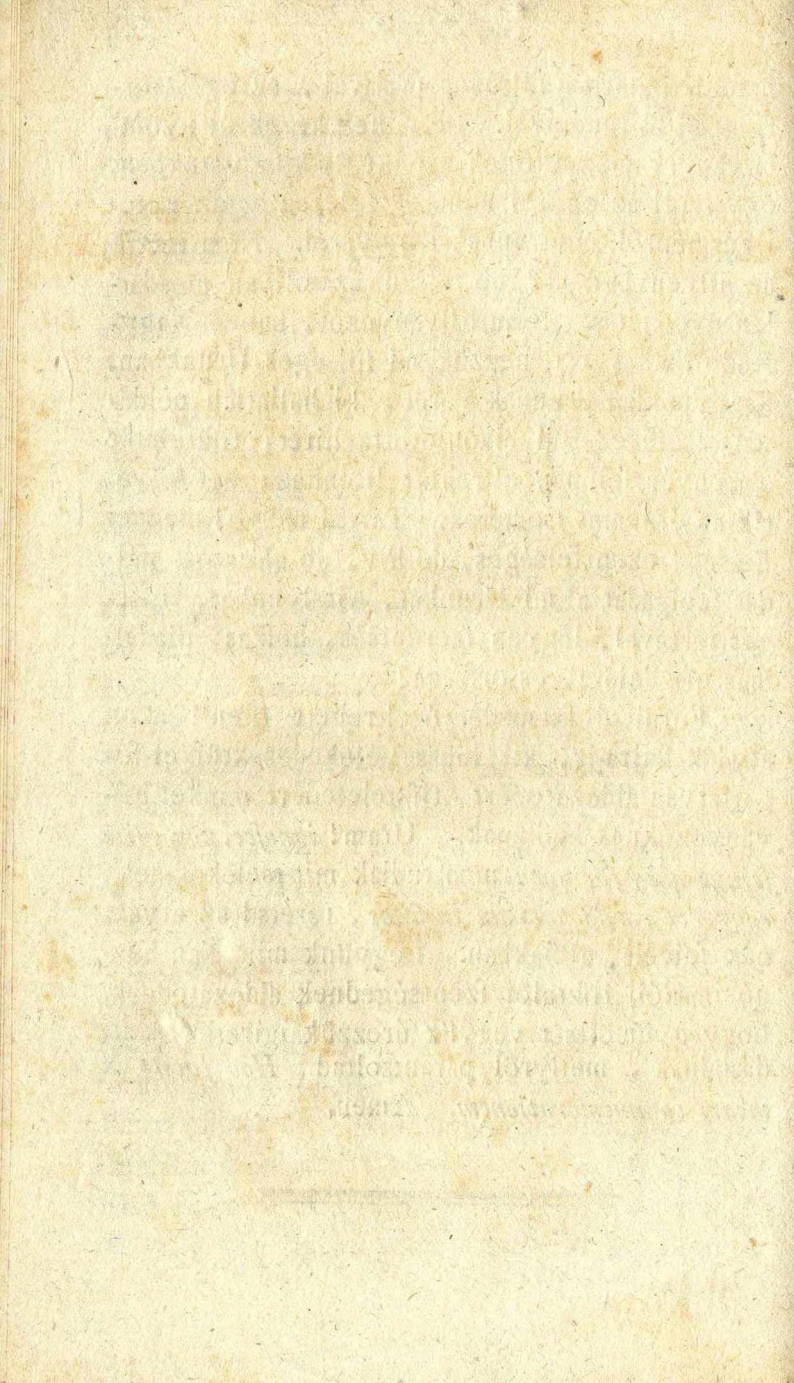
postolok ; erre a' szent Atyáknak számos seregi, erre az egész régiség, a' régi első egész Anya szent egyház. Haszontalan emelkedik ez ellen Luter, Kálvin minden ő követőivel, haszontalan káromollya, piszkollya azt *portæ inferi non prævalebunt*. Hány eretnekség törte már a' köfiziklaba roszúl-öszve földozott hajóját? a' nélkül, hogy az leg kisebbben meg-tsorbitaná?

Erősödött inkább, gyarapodott ; szaporéttságot Lipfiában a' könyveket, újjab meg újjab piszkokkal rakjátok azokat, csak azt nyeritek, hogy inkább élledjen buzgóságunk, csak azt nyeritek, hogy bárd héával mondja lenni gondolkodásokat a' mostani pallérozott emberiség. Visgályátok meg-áldozatunknak mi voltát, de úgy hogy Luter, és Kalvin Pápa szemeit tegyétek le, nem fogtok abba látni semmi bálványozást, sőt talán azt fogjátok fel találni, a' mi titeket a' papság, áldozat nélkül való vallásról arra fog vezetni, mellyben szentül éltek, és haltak őseitek, Királyaitok. Tegnap koronáztatott új Királyunk Felséges Ferentz, tegnap térdet hajtott egész országunk koronás fejének, és ma le tévén koronáját, mint egy a' többi hivek közül le fődözött fővel mélly alázatossággal, ritka példával követi, térdre esvén imádja azt, a' mit ti nevettek ; meny üs katzajt bálványozó Fejedelmedből, küld Lipfiába a' piszkoló könyvet ; e' lehet rízmje : Első Ferentz Magyarok Királya, koronázása után első nap bálványozó, metzesd ki képét is hason-

hasonlíthatatlan fölséges párjával, az egész országnak fő-rendeivel. De minek kérek új nyomtatványt? meg-tettétek ezt tavaly könyvetekben, úgy szoll az egyről mint másról, az egész Katolikus népről, mint annak Királyáról. Nem tetzik az ilyen beszéd? ne tessen az olyan mosdatlan nyomtatás. Nem bálványozót, hanem Nagy-Rudolfnak vérét nézzük mi fölséges Urunkban, Királyunkban; annak vérét, ki hallatlan példával, tselekedettel bizonyította hitét, tiszteletét e' kenyér szinben el-rejtett Istenhez; ezt követik az érdemes tsemeték. Tartsd meg ó! menyeyi Felség! ezen felséges, de hív, de alázatos, példás szolgádat a' mi Urunkat, Királyunkat, fölséges társával, légyen szerentsés, hoszas, diadalmas országlása, és országa!

Fordítsd szemedet ó el-rejtett Isten! azon atyánk fiaira-is, kik hibás vélekedésektől elfogattatván áldozatodért, tiszteletedért minket bálványozóknak kiáltanak. Úram! *ignosce, non enim sciunt quid faciunt*: nem tudjak mit tselekesznek; *converte corda patrum in filios*, térítsd az atyáknak sziveit, a' fiakban. Légyünk minyájan buzgó imádói, tisztelői szentségednek áldozatodnak, hogy gyümölcset vegyük érezzük igiretidnek áldásodnak, mellyről parantsoltad: *Hoc facite in meam commemorationem*. Amen.

A' nyomtatásban esett nagyobb' hibáknak jobbítása.

Lap.	Sor.	Hiba	jobbítás
4	21	töb hat száz	több mint hat száz ezer
7	18	kellet-e ^s	kellett
9	7	szerént szeret	szerént. Szerettem
9	8	feletetet	feleletet.
11	24	hidetem	hirdetem.
12	10	és	es.
15	(k)	Joan 54 v 63	Joan. 6. 64
18	1	paſta	paſſa
18	10	cenſer	Cenſor
18	12	hát úgy	ha úgy : : :
19	9	gyülekezetes atyát	töröld ki e ^s két ſzó
20	22	égéſz	égéſz
21	5	mint	mind
21	9	hozhatok	hozhattok.
23	3	régi-éb	régiebb
24	2	viſgáſodhatunk	viſgálódhatunk
24	6	függ adde	boldog, vagy boldog- talan
24	23	Profeták	Profetziák
24	25	az az	az ;
25	4	élvén	lévén
25	21	az az	az
29	2	emberség	emberiség
30	8	isbé	is-bé
31	13	tilkait	fitkait
31	(q)	l 4 Herm.	L. 4 Stromatum
31	(s)	Lib. 5. deron. civan.	Demonſtratio. Evang.
34	4	Apoſtó	Apoſtol
34	8	a mikbé	azokból, a' mik bé
34	14	mutatik	mutattatik
40	(e)	idem	ibidem.
46	(m)	Coof.	Confellionum
47	7	egy áldozatom	e ſzó után ezek el-mo- radtak : jelen le- gyen egéſzlen. Mi- dön mondom egéſz- len :
47	9	Antonius	Antoninus
47	10	azonnak	azonnal
53	15	az Úr és	üres kép
55	8	hogy az	hogy azt.

Index

Page	Page	Page	Page
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40
41	42	43	44
45	46	47	48
49	50	51	52
53	54	55	56
57	58	59	60
61	62	63	64
65	66	67	68
69	70	71	72
73	74	75	76
77	78	79	80
81	82	83	84
85	86	87	88
89	90	91	92
93	94	95	96
97	98	99	100